



Grondwettelijk Hof

**Arrest nr. 92/2026
van 16 juli 2026
Rolnummer : 8510**

In zake : het beroep tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van het decreet van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 « tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006 », ingesteld door Bart Smeets en anderen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters Joséphine Moerman en Pierre Nihoul, en de rechters Thierry Giet, Michel Pâques, Yasmine Kherbache, Danny Pieters, Sabine de Bethune, Emmanuelle Bribosia, Willem Verrijdt, Kattrin Jadin, Magali Plovie en Frank Fleeckers, bijgestaan door griffier Nicolas Dupont, onder voorzitterschap van voorzitter Joséphine Moerman,

wijst na beraad het volgende arrest :

I. Onderwerp van het beroep en rechtspleging

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 9 juli 2025 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 10 juli 2025, is beroep tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van het decreet van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 « tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006 » (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 10 januari 2025) ingesteld door Bart Smeets, Roger Indekeu, Julien Pellens, Piet Hayen, Desire Hayen, Susy Van Bun, de CommVLO « Vandevoordt », de CommVLO « Van den Hout », de CommVLO « Kesters Dairy », Jan Swinnen, Rob Lemmens, de CommVLO « Landbouwbedrijf Vanvinckenroye », de CommVLO « Kersten Filip & Didier », de maatschap « Boonen Carla en Schouteden Johan », de maatschap « Hillen, Yvo en Patrick », de CommV « Ceyssens-Cardinaels », Koen De Busschop en Stefan Bollen, bijgestaan en vertegenwoordigd door mr. Koen Van Wynsberge, advocaat bij de balie te Gent.

De Vlaamse Regering, bijgestaan en vertegenwoordigd door mr. Bart Martel, mr. Kristof Caluwaert en mr. Anneleen Van de Meulebroucke, advocaten bij de balie te

Brussel, heeft een memorie ingediend, de verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend en de Vlaamse Regering heeft ook een memorie van wederantwoord ingediend.

Bij beschikking van 20 mei 2026 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers Danny Pieters en Kattrin Jadin te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen was, dat geen terechtzitting zou worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek om te worden gehoord, zou hebben ingediend, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten na die termijn zouden worden gesloten en de zaak in beraad zou worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1.1. De Vlaamse Regering betwist de ontvankelijkheid van het beroep in zoverre het is gericht tegen alle bepalingen van het decreet van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 « tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006 » (hierna : het decreet van 20 december 2024), aangezien enkel grieven worden opgeworpen tegen de artikelen 2, 3, 5, § 2, 7° en 8°, en 8 van het betrokken decreet. Vermelden dat de middelen een algemene draagwijdte hebben, is onvoldoende. Bovendien beperken de verzoekende partijen ook hun belang uitdrukkelijk door te verwijzen naar de wijze waarop de beschermingsstroken hen raken. Met betrekking tot artikel 5, § 2, 7° en 8°, van het decreet van 20 december 2024 voert de Vlaamse Regering aan dat het beroep niet tijdig is. Die bepaling voert immers geen inhoudelijke wijzigingen in, maar nummert enkel de bestaande bepaling opnieuw.

A.1.2. Volgens de verzoekende partijen is de Vlaamse decreetgever, met artikel 5, § 2, 7° en 8°, wel degelijk wetgevend opgetreden. Bovendien zijn de bestreden bepalingen een samenhangend geheel. Zij benadrukken dat hun middelen een algemene draagwijdte hebben die toelaat het volledige decreet te vernietigen.

Ten gronde

Wat betreft het eerste middel

Eerste drie onderdelen

A.2.1. De verzoekende partijen leiden het eerste onderdeel van hun eerste middel af uit de schending, door artikel 3 van het decreet van 20 december 2024, van de artikelen 10, 11 en 16 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (hierna : het Eerste Aanvullend Protocol). Zij voeren aan dat voor de verzoekende partijen die bijzonder smalle velden hebben, of velden die aan meerdere kanten door waterlopen worden omgeven, de beschermingsstroken neerkomen op een feitelijke onteigening van het volledige perceel. De combinatie van de zeer strenge beperkingen op het gebruik van de beschermingsstroken en de zeer beperkte mogelijkheden op het restperceel, komt in de praktijk erop neer dat het volledige perceel onbruikbaar wordt. Er is echter in geen enkele vorm van voorafgaande en billijke compensatie voorzien voor die onteigening, noch voor de eigenaars van de percelen, noch voor de

landbouwers die het exploitatierecht hebben op dergelijke percelen. Ook voor percelen waar het restperceel wel bruikbaar blijft, maakt de invoering van de beschermingsstroken een feitelijke onteigening uit van het deel dat in die stroken valt, zonder dat in enige voorafgaande compensatie is voorzien.

A.2.2. De verzoekende partijen leiden het tweede onderdeel van hun eerste middel af uit de schending, door artikel 3 van het decreet van 20 december 2024, van de artikelen 10, 11 en 16 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol, doordat verregaande gebruiksbeperkingen worden opgelegd in de beschermingsstroken, zonder dat is voorzien in een compensatie. Doordat ook handelingen worden uitgesloten die geen nitraatuitstoot met zich meebrengen, en doordat de beschermingsstroken indirect ook de mestgebruiksruimte van het perceel beperken, heeft de bestreden bepaling onevenredige gevolgen.

A.2.3. In het derde onderdeel van hun eerste middel voeren de verzoekende partijen aan dat artikel 3 van het decreet van 20 december 2024 de artikelen 10, 11 en 16 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol, schendt, omdat de bestreden inmenging in het eigendomsrecht niet verantwoord is. Zij klagen aan dat de beschermingsstroken worden bepaald op basis van de locatie van de waterlopen, zonder dat rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat nitraatvervuiling ook andere oorzaken kan hebben, of met de vraag of de betrokken landbouwer verantwoordelijk is voor bestaande vervuiling. Zij klagen eveneens aan dat enkel de landbouw wordt gevisieerd, terwijl niet vaststaat dat daar de enige oorzaak van de vervuiling moet worden gezocht.

A.3. De Vlaamse Regering beantwoordt de drie onderdelen van het eerste middel samen. Zij herinnert eraan dat artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol geen inherent recht inhoudt op een vergoeding voor maatregelen die het gebruik van eigendom reglementeren. Erfdienstbaarheden van openbaar nut komen in beginsel niet in aanmerking voor enige vorm van vergoeding, zoals wordt bevestigd in de rechtspraak van zowel het Hof van Cassatie, de Raad van State als het Grondwettelijk Hof.

De Vlaamse Regering werpt op dat de betrokken percelen reeds vóór de bestreden uitbreiding van de beschermingsstroken aan bepaalde exploitatiebeperkingen werden onderworpen. De bestreden bepalingen zorgen voor een uniformisering en een grotere voorspelbaarheid, maar het is zeker niet zo dat voordien geen enkele beperking gold. De bestreden maatregelen komen in essentie neer op een verscherping van de bestaande regelgeving op een beperkt aantal punten en het zijn enkel de verstrengingen die *in casu* kunnen worden betwist. De bestreden bepalingen kunnen geenszins worden beschouwd als een eigendomsberoving, maar houden hoogstens een regeling van het gebruik van eigendom in overeenstemming met het algemeen belang in. Op geen enkele manier gaat de essentie van het eigendomsrecht verloren. De eigenaars behouden de toegang tot de eigendom, alsook de mogelijkheid om die te gebruiken of te verkopen. De specifieke voorbeelden die door de verzoekende partijen worden aangehaald, leiden niet tot een andere conclusie. Bovendien gaan die voorbeelden voorbij aan het feit dat ook vóór de invoering van de bestreden bepalingen voor die percelen beperkingen golden.

De bestreden bepalingen vormen evenmin een disproportionele beperking van het gebruik van de eigendom. Het decreet van 20 december 2024 voorziet in een billijk evenwicht tussen, enerzijds, de verwezenlijking van de verplichtingen die met name gelden op grond van de richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 « inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen » (hierna : de richtlijn 91/676/EEG) en, anderzijds, de rechten van de betrokken eigenaars. De Vlaamse Regering merkt op dat de verzoekende partijen niet aantonen dat de bestreden maatregelen niet nuttig of pertinent zouden zijn, maar vooral opwerpen dat er eveneens andere maatregelen, ten aanzien van andere doelgroepen, hadden moeten worden genomen. Tot slot wijst de Regering op de genuanceerde regeling van de gebruiksmogelijkheden, waarbij ruimte is voor uitzonderingen en alternatieven. In zoverre de verzoekende partijen het gebrek aan een vergoedingsregeling bekritisieren, wijst de Vlaamse Regering op het bestaan van de mogelijkheden om beheersovereenkomsten of een ecoregeling te sluiten. Sowieso geldt *in casu* geen vergoedingsplicht.

Vierde onderdeel

A.4.1. Het vierde onderdeel van het eerste middel is afgeleid uit de schending, door artikel 3 van het decreet van 20 december 2024, van artikel 23 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 « betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's » (hierna : de richtlijn 2001/42/EG) en de artikelen 7 en 8 van het Verdrag van 25 juni 1998 betreffende toegang tot informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (hierna : het Verdrag van Aarhus). De verzoekende partijen klagen aan dat er noch een tijdige milieueffectenrapportage, noch een tijdige inspraakmogelijkheid werd georganiseerd. Zij klagen eveneens

aan dat de publicatie van de Vlaamse Hydrografische Atlas niet voldoet aan de voorwaarden van artikel 190 van de Grondwet. Dit schendt volgens hen ook het rechtszekerheidsbeginsel en het eigendomsrecht.

A.4.2. De Vlaamse Regering wijst erop dat het doel van de richtlijn 2001/42/EG erin bestaat een hoog milieubeschermingsniveau te waarborgen. De bestreden regeling kan niet worden beschouwd als een plan of programma dat aanzienlijke milieueffecten kan hebben. Allereerst gaat het om een specifieke bijsturing van een specifiek element, niet om een ruimer set van maatregelen. Het gaat om een aanvullende maatregel die past in het kader van de verplichtingen die volgen uit de richtlijn 91/676/EEG en uit de richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 « tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid ». Betreffende de andere opgesomde toetsingsnormen voert de Vlaamse Regering aan dat de artikelen 7 en 8 van het Verdrag van Aarhus niet van toepassing zijn op decretale bepalingen. De Vlaamse Regering wijst eveneens erop dat het middel onontvankelijk is in zoverre het is gericht tegen de Vlaamse Hydrografische Atlas, aangezien dit geen wet, decreet of ordonnantie is.

Wat betreft het tweede middel

A.5.1. De verzoekende partijen leiden een tweede middel af uit de schending, door artikel 8, § 6, 5°, van het decreet van 20 december 2024, van de artikelen 10, 11 en 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met artikel 5, lid 1, van de verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 « betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) ». Zij klagen aan dat de bestreden bepaling toelaat een groot aantal gegevens te delen met een groot aantal derden, zonder dat garanties worden geboden inzake de transparantie naar de landbouwers toe. De bestreden bepaling is ook onvoldoende nauwkeurig met betrekking tot de invulling van « juridische geschillen ».

A.5.2. Volgens de Vlaamse Regering is het middel niet ontvankelijk bij gebrek aan uiteenzetting. Het is volgens de Regering onvoldoende duidelijk welke normen worden bestreden, op grond van welke referentienormen, en op welke wijze die laatste zouden zijn geschonden. In ondergeschikte orde benadrukt de Regering dat het gaat om een kaderbepaling, die de mogelijkheden rond gegevensverwerking uiteenzet, zonder dat dit impliceert dat alle opgesomde elementen altijd relevant zijn met betrekking tot alle verwerkingsactiviteiten.

- B -

Ten aanzien van het voorwerp van het beroep en van de ontvankelijkheid

B.1. Het beroep tot vernietiging is gericht tegen het decreet van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 « tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006 » (hierna : het decreet van 20 december 2024).

B.2.1. De Vlaamse Regering betwist de ontvankelijkheid van het beroep, in zoverre het tegen het volledige decreet zou zijn gericht.

B.2.2. Bij zijn arrest nr. 58/2026 van 13 mei 2026 (ECLI:BE:GHCC:2026:ARR.058) heeft het Hof artikel 8 van het decreet van 20 december 2024 vernietigd. Het beroep is bijgevolg zonder voorwerp in zoverre het gericht is tegen die bepaling. Het tweede middel, gericht tegen die bepaling, moet dus niet worden onderzocht.

B.2.3. Uit het verzoekschrift blijkt dat de verzoekende partijen voor het overige enkel grieven uiteenzetten tegen artikel 3 van het decreet van 20 december 2024. In zoverre de verzoekende partijen in hun memorie van antwoord voor het eerst aanvoeren dat hun middelen een algemene draagwijdte hebben, betreft het een nieuw middel dat om die reden niet ontvankelijk is.

B.2.4. Het Hof beperkt zijn onderzoek derhalve tot artikel 3 van het decreet van 20 december 2024. Bijgevolg dient de exceptie met betrekking tot de tijdigheid van het beroep in zoverre het is gericht tegen artikel 5 van het decreet van 20 december 2024, niet te worden onderzocht.

Ten aanzien van de bestreden bepaling en de context ervan

B.3.1. Het decreet van 20 december 2024 bevat een aantal wijzigingen met betrekking tot de mestregelgeving. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de decreetgever een aantal dringende bijstellingen wou doorvoeren, als voorafname op het ruimere Mestactieplan 7, om te voldoen aan de verplichtingen die volgen uit de richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 « inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen » (hierna : de richtlijn 91/676/EEG) en uit de richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 « tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid » (hierna : de richtlijn 2000/60/EG) :

« Uit de resultaten van de waterkwaliteit blijkt dat een snelle bijstelling van de mestregelgeving noodzakelijk is. Ook de Europese Commissie heeft op verschillende momenten duidelijk aangegeven dat ze verwacht dat Vlaanderen de uitvoering van de Nitraatrichtlijn versterkt en extra maatregelen neemt die nodig zijn om deze vervuiling terug te dringen.

De Europese Commissie heeft op 15 februari 2023 België in gebreke gesteld voor het uitblijven van verscherpte maatregelen tegen nitraatverontreiniging in Vlaanderen. De

Europese Commissie stelt dat de opeenvolgende mestactieplannen voor Vlaanderen sinds 2015 niet de verwachte resultaten hebben opgeleverd en meent dat de Vlaamse autoriteiten uiterlijk tegen juni 2020 aangescherpte maatregelen hadden moeten nemen en dringt aan om onmiddellijk actie te nemen. Als antwoord op de aanmaningsbrief, heeft Vlaanderen een voorstel voor bijgestuurde maatregelen overgemaakt aan de Europese Commissie. Deze bijgestuurde maatregelen waren gebaseerd op het principiële akkoord van de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties van 7 maart 2023.

Op 28 september 2023 volgde een ‘ met redenen omkleed advies ’ van de Europese Commissie. Dat is een tweede formele stap in de inbreukprocedure. Omdat de Europese Commissie de voorgestelde bijgestuurde maatregelen nog onvoldoende uitgewerkt vond en geen zicht had op het effect van de maatregelen op de waterkwaliteit, achtte men het niet aangewezen om de maatregelen in deze fase verder te analyseren en te beoordelen.

Op 25 juli 2024 daagde de Europese Commissie België voor het Europees Hof van Justitie omdat het in het Vlaamse Gewest onvoldoende maatregelen heeft genomen tegen nitraatverontreiniging, zoals vereist op grond van de Nitraatrichtlijn. Als het Hof oordeelt dat Vlaanderen onvoldoende maatregelen heeft genomen om de nitraatverontreiniging aan te pakken, zal Vlaanderen hiervoor door het Hof veroordeeld worden.

Naast de Europese inbreukprocedure, werd het Vlaamse Gewest in juni 2023 veroordeeld door de Rechtbank van Eerste aanleg te Brussel in de Nitraatzaak die 5 milieuorganisaties aangespannen hadden. Het vonnis stelt dat de Vlaamse Regering te weinig acties neemt om de waterkwaliteit te beschermen en geeft de Vlaamse Regering 6 maanden om aanvullende of verscherpte maatregelen te nemen in het kader van de Nitraatrichtlijn.

Op 26 maart 2024 klaagden dezelfde vijf natuurorganisaties het Vlaamse Gewest opnieuw aan. De Brusselse Rechtbank van Eerste aanleg deed uitspraak op 26 juni 2024 en legde het Vlaamse Gewest een dwangsom op van 1.000 euro per dag zolang er geen bijkomende maatregelen genomen worden die garantie bieden op een structurele verbetering van de waterkwaliteit.

In het licht van bovenstaande is het dan ook dringend noodzakelijk om de nodige bijsturingen aan het Mestdecreet door te voeren. Dit geldt des te meer aangezien zowel de planning als een belangrijk deel van de uitvoering van de bemestingsactiviteiten (vroeg) in het voorjaar gebeuren en heel wat aspecten in het mestbeleid op jaarbasis bekeken worden, waardoor bijsturingen zo vroeg mogelijk en best voor het begin van het jaar (minstens van het bemestingsseizoen) moeten gebeuren, opdat deze in dat jaar nog ten volle hun effect kunnen genereren » (*Parl. St.*, Vlaams Parlement, 2024-2025, nr. 160/1, p. 3).

B.3.2. Artikel 3 van het decreet van 20 december 2024 voegt een tweede tot en met een achtste lid toe aan artikel 1.3.2.2, § 1, van het decreet van het Vlaamse Gewest van 18 juli 2003 « betreffende het integraal waterbeleid » (hierna : het decreet van 18 juli 2003).

B.3.3. Artikel 1.3.2.2, § 1, eerste lid, van het decreet van 18 juli 2003, dat niet wordt gewijzigd, bepaalt de mogelijkheden inzake bemesting, bewerking en inrichting voor

landbouwgrond in de zogenaamde oeverzones van alle oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van de waterwegen. Samengevat is het verboden om te bemesten (behalve natuurlijke bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing) binnen een strook van vijf meter vanaf de bovenste rand van het talud. Voor percelen gelegen in een gebied dat deel uitmaakt van het Vlaams Ecologisch Netwerk is een strook van tien meter van toepassing. De meeste grondbewerkingen en het gebruik van pesticiden zijn verboden binnen een strook van één meter.

B.3.4. Met artikel 3 van het decreet van 20 december 2024 wordt, specifiek voor landbouwgrond gelegen langs oppervlaktelichamen die zijn opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas, een bijkomende strengere regeling ingevoerd, waarbij in de oeverzones van die waterlopen beschermingsstroken worden afgebakend. De regeling is gebaseerd op het gebiedstype waarin dat perceel zich bevindt. De gebiedstypes zijn opgesomd in artikel 14, § 1, lid 2, van het decreet van het Vlaamse Gewest van 22 december 2006 « houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen » (hierna : het Mestdecreet) en zijn afgebakend op basis van de afstroomgebieden. Gebiedstype 0 heeft de beste waterkwaliteit en gebiedstype 3 heeft de minst goede waterkwaliteit.

Vanaf 2026 wordt een systeem van beschermingsstroken ingevoerd voor alle percelen die gelegen zijn langs oppervlaktewaterlichamen die zijn opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas. In die beschermingsstroken wordt in principe bemesting en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verboden, en wordt ook de mogelijke beplanting en bodembewerking beperkt. Ten aanzien van percelen die in gebiedstypes 0 en 1 zijn gelegen, alsook ten aanzien van bepaalde percelen die in de gebiedstype 2 of 3 zijn gelegen en waarop een niet-nitraatgevoelige hoofdteelt wordt verbouwd, geldt in beginsel een beschermingsstrook van drie meter. Voor de percelen in het gebiedstype 2 of 3 waarop een nitraatgevoelige hoofdteelt wordt verbouwd, is de beschermingsstrook vijf meter breed.

Als overgangsregeling bepaalt artikel 1.3.2.2, § 1, tweede lid, zoals ingevoerd bij artikel 3 van het decreet van 20 december 2024, dat vanaf 2025 voor de oeverzones in gebiedstypes 2 en 3 en waarop als hoofdteelt een nitraatgevoelige teelt wordt verbouwd, in de strook van vijf meter in principe geen pesticiden mogen worden gebruikt en dat er geen nitraatgevoelige teelt aanwezig mag zijn.

B.3.5. Artikel 1.3.2.2, § 1, van het decreet van 18 juli 2003, zoals gewijzigd bij artikel 3 van het decreet van 20 december 2024, luidt :

« Indien de oeverzone enkel de taluds omvat gelden ten minste de volgende bepalingen :

1° elke vorm van bemesting is verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat, is elke vorm van bemesting, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing verboden binnen :

a) vijf meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam;

b) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam in het Vlaams Ecologisch Netwerk;

c) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam indien een helling grenst aan het oppervlaktewaterlichaam;

2° het gebruik van pesticiden als vermeld in artikel 3, van het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, is verboden in de oeverzone en binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam. Van dat verbod kan worden afgeweken in de gevallen, vermeld in artikel 7, eerste lid, 1°, van het voormelde decreet, en volgens de procedures, vastgesteld ter uitvoering van dat decreet;

3° grondbewerkingen zijn verboden binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een oppervlaktewaterlichaam. De grondbewerkingen, uitgevoerd vanaf een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud, moeten beantwoorden aan de code van goede landbouwpraktijken;

4° er mogen geen nieuwe bovengrondse constructies worden opgericht of aanmerkelijke reliëfwijzigingen als vermeld in artikel 4.2.1, 4°, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009 worden doorgevoerd binnen vijf meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een oppervlaktewaterlichaam. Dat geldt ook aan overwelfde of ingebuisde oppervlaktewaterlichamen. Met uitzondering van herbouwen als vermeld in artikel 4.1.1, 6°, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009 is de uitvoering van onderhoudswerken, stabiliteitswerken en het verbouwen van dergelijke constructies, vermeld in artikel 4.1.1, 9°, 11° en 12°, van de voormelde codex, toegestaan als die handelingen toelaatbaar zijn op basis van de regelgeving over de ruimtelijke ordening.

De voormelde verboden zijn niet van toepassing op :

a) constructies en reliëfwijzigingen die noodzakelijk zijn voor het beheer van het oppervlaktewaterlichaam;

b) werkzaamheden van algemeen belang;

c) werkzaamheden en constructies die expliciet zijn toegelaten door een ruimtelijk uitvoeringsplan als ze de functie of de functies van de oeverzone niet onmogelijk maken;

d) werkzaamheden en constructies voorzien in een goedgekeurd beheersplan voor onroerend erfgoed of erfgoedlandschappen als vermeld in artikel 8.1.6 van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013;

e) constructies en reliëfwijzigingen die verenigbaar zijn met de functie of de functies van de oeverzone en met het recht van doorgang van de waterbeheerder;

5° bij het uitvoeren van de werken, vermeld in punt 4°, andere dan degene die niet zijn gericht op het herstel van de natuurlijke werking van het desbetreffende oppervlaktewaterlichaam, worden bij voorkeur en waar mogelijk de technieken van natuurtechnische milieubouw gehanteerd.

Op percelen gelegen in gebiedstype 2 of gebiedstype 3 en waarop als hoofdteelt een nitraatgevoelige teelt wordt verbouwd, en die gelegen zijn langs oppervlaktewaterlichamen die zijn opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas, gelden vanaf 1 januari 2025 de volgende bijkomende bepalingen :

1° het gebruik van pesticiden is als vermeld in artikel 3 van het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, verboden in de oeverzone en binnen 5 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam. Van dat verbod kan worden afgeweken in de gevallen, vermeld in artikel 7, eerste lid, 1°, van het voormelde decreet, en volgens de procedures, vastgesteld ter uitvoering van dat decreet;

2° binnen 5 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een oppervlaktewaterlichaam mag geen nitraatgevoelige teelt aanwezig zijn.

In afwijking van het eerste lid, 1° tot en met 3°, gelden voor oeverzones die enkel de taluds omvatten en die gelegen zijn langs oppervlaktewaterlichamen die zijn opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas, vanaf 1 januari 2026 de volgende bepalingen :

1° in de beschermingsstrook is elke vorm van bemesting verboden, met inbegrip van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing. In afwijking hiervan is elke vorm van bemesting met inbegrip van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing, verboden over een strook van minimaal 10 meter vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas, voor percelen gelegen in het Vlaams Ecologisch Netwerk of voor percelen waar een helling grenst aan de waterloop.

In afwijking hiervan is op de beschermingsstrook of de strook van 10 meter bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing toegestaan, als de beschermingsstrook of in voorkomend geval de strook van 10 meter :

a) hetzij behoort tot een perceel waarop als hoofdteelt gras verbouwd wordt;

b) hetzij in geval van tijdelijke begrazing voor het onderhoud van de beschermingsstrook of de strook van 10 meter;

2° het gebruik van pesticiden als vermeld in artikel 3 van het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, is verboden in de beschermingsstrook. Van dat verbod kan worden afgeweken in de gevallen, vermeld in artikel 7, eerste lid, 1°, van het voormelde decreet, en volgens de procedures, vastgesteld ter uitvoering van dat decreet;

3° op de beschermingsstrook is hetzij spontane vegetatie aanwezig, hetzij vanaf 1 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam een meerjarig buffergewas;

4° bewerkingen, uitgevoerd buiten de beschermingsstrook, moeten beantwoorden aan de code van goede landbouwpraktijken;

5° in de beschermingsstrook zijn bewerkingen met inbegrip van het betreden of berijden van de beschermingsstrook, verboden. Op het gedeelte vanaf 1 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam, zijn de volgende uitzonderingen op het bewerkingsverbod toegestaan :

a) beschermingsstroken waarop niet-houtige vegetatie aanwezig is. Hiervoor is het toegelaten om te maaien op voorwaarde dat het maaien niet gebeurt in de periode vanaf 15 maart tot en met 15 juli;

b) bewerkingen die noodzakelijk zijn om probleemonkruiden mechanisch te bestrijden en op voorwaarde dat de bestrijding van de onkruiden gericht en pleksgewijs gebeurt;

c) bewerkingen die nodig zijn om het meerjarig buffergewas te vernieuwen, met dien verstande dat dit maximaal eenmaal om de drie jaar mogelijk is;

d) het louter rijden over de beschermingsstrook als gevolg van het gebruik van de beschermingsstrook als wendakker, met dien verstande dat bij het toepassen van deze uitzondering er maximaal getracht moet worden om de beschermingsstrook niet te beschadigen;

e) bewerkingen voor het uitvoeren van activiteiten of werkzaamheden als vermeld in het eerste lid, 4°, a) tot en met e).

Bij het verbouwen van een buffergewas als vermeld in het derde lid, 3°, of het uitvoeren van bewerkingen als vermeld in het derde lid, 5°, wordt er voor gezorgd dat de stabiliteit van het talud gegarandeerd blijft.

In afwijking van het derde lid kan, mits voorafgaandelijk positief advies van de waterloopbeheerders en mits dit geen risico's voor de waterveiligheid met zich meebrengt, de Vlaamse Regering in de zone binnen 1 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam, bepaalde maatregelen toestaan.

De beschermingsstrook als vermeld in het derde lid is een strook die onderdeel is van of gelegen is langs een perceel landbouwgrond en dat vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas :

1° minimaal 3 meter is;

2° in afwijking van punt 1° is de beschermingsstrook minimaal 5 meter voor percelen :

a) hetzij gelegen in de gebieden, vermeld in artikel 10, § 1, 7°, c), van het Pachtdecreet van 13 oktober 2023;

b) hetzij gelegen in gebiedstype 2 of gebiedstype 3 en waarop als hoofdteelt een nitraatgevoelige teelt wordt verbouwd.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels bepalen voor de toepassing van deze paragraaf, kan bepalen welke planten als probleemkruid beschouwd worden, kan aan de toegestane grondbewerkingen als vermeld in het derde lid extra voorwaarden verbinden, waaronder het beperken van de periode waarbinnen deze grondbewerkingen uitgevoerd mogen worden en kan voor percelen waarvoor de toepassing van de afwijking, vermeld in het zesde lid, 2°, b), een verhoudingsgewijs grote impact heeft, de afwijking, vermeld in het zesde lid, 2°, b), beperken.

Voor de toepassing van deze paragraaf wordt verstaan onder :

1° gebiedstype 2 : gebiedstype 2 als vermeld in artikel 3, § 2, 7°, van het Mestdecreet van 22 december 2006;

2° gebiedstype 3 : gebiedstype 3 als vermeld in artikel 3, § 2, 8°, van het Mestdecreet van 22 december 2006;

3° landbouwgrond : landbouwgrond als vermeld in artikel 2, 12°, van het decreet van 22 december 2006 houdende inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwers, exploitaties en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en van het landbouwbeleid;

4° meerjarig buffergewas : gras, meerjarige vlinderbloemigen of meerjarige mengsels met vlinderbloemigen of houtige gewassen. De Vlaamse Regering kan de lijst met meerjarige buffergewassen aanpassen;

5° nitraatgevoelige teelt : een teelt die geen niet-nitraatgevoelige teelt als vermeld in artikel 3, § 6, 16°/1, van het Mestdecreet van 22 december 2006, is ».

B.3.6. De doelstelling van de decreetgever is de vervuiling van de betrokken waterlopen te beperken door de uitspoeling van nitraten naar die waterlopen te vermijden. Daarnaast wil de decreetgever ook de bestaande regelingen inzake de oeverzones uniformiseren :

« Hoe verder bemesting van de waterlopen wordt opgebracht, hoe kleiner de kans dat nitraat in de waterloop uitspoelt. De verplichte afstanden voor teeltvrije, bemestingsvrije alsook pesticidevrije stroken langs waterlopen varieert. Om éénduidigheid te bewaken alsook handhaafbaarheid te optimaliseren, worden met voorliggend voorstel van decreet de afstandsregels langs waterlopen die zijn opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas en

grenzend aan een perceel landbouwgrond aangepast. Deze worden uniform getrokken voor zowel de teeltvrije, bemestingsvrije als pesticidevrije strook.

Om een duidelijk onderscheid te bewerkstelligen met bufferstroken in het kader van ecoregelingen of beheerovereenkomsten, worden deze stroken ‘ beschermingsstroken ’ genoemd, omwille van hun beschermingsfunctie van de waterlopen.

Deze beschermingsstroken zijn pesticide- en bemestingsvrij, met inbegrip van bemesting door rechtstreekse uitscheiding, tenzij op het aangrenzende perceel gras wordt verbouwd als hoofdteelt of indien het om tijdelijke begrazing voor onderhoud gaat. Bovendien mogen beschermingsstroken enkel met spontane vegetatie of een meerjarig buffergewas bedekt zijn. Onder meerjarige buffergewassen worden gras, meerjarige vlinderbloemigen of meerjarige mengsels met vlinderbloemigen of houtige gewassen verstaan.

Bewerkingen op beschermingsstroken zijn uitgesloten, op enkele uitzonderingen na. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de eerste meter van de beschermingsstrook en het overige gedeelte van de beschermingsstrook. Op het overige gedeelte van de beschermingsstrook zijn in voorliggend voorstel van decreet een aantal uitzonderingen op het bewerkinsverbod opgenomen. Deze uitzonderingen zijn restrictief en kunnen door de Vlaamse Regering nog aangepast worden. Bovendien moet bij het uitvoeren van handelingen in de beschermingsstrook er steeds voor gezorgd worden dat de stabiliteit van het talud gegarandeerd wordt.

Ter bescherming van de stabiliteit van het talud is in voorliggend voorstel van decreet daarom een principieel verbod op bewerkingen in de zone 1 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud opgenomen.

Na positief advies van de waterloopbeheerders en mits dit geen risico’s voor de waterveiligheid met zich meebrengt, kan de Vlaamse Regering beslissen om op de 1m bufferstrook bepaalde maatregelen toe te laten. Zolang de Vlaamse Regering hiertoe geen maatregelen neemt, blijft de 1m bewerkinsvrije strook behouden.

Beschermingsstroken langs waterlopen opgenomen in de Vlaams Hydrografische Atlas dienen minstens 3 meter breed te zijn vanaf de bovenste rand van het talud van de waterloop. Aangezien nitraatgevoelige teelten het risico op nitraatuitspoeling verhogen, moeten percelen gelegen in gebiedstype 2 en 3 een beschermingsstrook van 5 meter vanaf de bovenste rand van het talud van de waterloop aanhouden. Percelen gelegen in het Vlaams Ecologisch Netwerk of percelen waar een helling grenst aan de waterloop moeten 10 meter breed zijn » (*Parl. St.*, Vlaams Parlement, 2024-2025, nr. 160/1, p. 12).

Ten aanzien van het eerste middel

Wat betreft de eerste drie onderdelen

B.4.1. De eerste drie onderdelen van het eerste middel zijn afgeleid uit de schending, door artikel 3 van het decreet van 20 december 2024, van de artikelen 10, 11 en 16 van de Grondwet,

in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (hierna : het Eerste Aanvullend Protocol).

B.4.2. In het eerste onderdeel voeren de verzoekende partijen aan dat de bestreden beschermingsstroken een ongrondwettige feitelijke onteigening uitmaken, omdat zij, voor de verzoekende partijen die over zeer smalle percelen beschikken, ertoe leiden dat hun percelen volledig onbruikbaar worden, zonder dat daarvoor in een voorafgaande vergoeding is voorzien.

In het tweede onderdeel klagen de verzoekende partijen aan dat de bestreden bepaling verregaande gebruiksbeperkingen oplegt, zonder vergoeding.

In het derde onderdeel klagen de verzoekende partijen aan dat de beschermingsstroken worden bepaald op basis van de locatie van de waterlopen, zonder dat rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat nitraatvervuiling ook andere oorzaken kan hebben, of met de vraag of de betrokken landbouwer verantwoordelijk is voor bestaande vervuiling.

Het Hof behandelt de drie onderdelen samen.

B.5.1. Artikel 16 van de Grondwet bepaalt :

« Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling ».

Artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bepaalt :

« Alle natuurlijke of rechtspersonen hebben recht op het ongestoord genot van hun eigendom. Niemand zal van zijn eigendom worden beroofd behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht.

De voorgaande bepalingen zullen echter op geen enkele wijze het recht aantasten dat een Staat heeft om die wetten toe te passen welke hij noodzakelijk oordeelt om toezicht uit te oefenen op het gebruik van eigendom in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen en boeten te verzekeren ».

B.5.2. Aangezien artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol een draagwijdte heeft die analoog is met die van artikel 16 van de Grondwet, vormen de erin vervatte waarborgen een

onlosmakelijk geheel met die welke zijn opgenomen in artikel 16 van de Grondwet, zodat het Hof, bij zijn toetsing van de bestreden bepaling, ermee rekening houdt.

B.5.3. Artikel 1 van het voormelde Protocol biedt niet alleen bescherming tegen een onteigening of een eigendomsberoving (eerste alinea, tweede zin), maar ook tegen elke verstoring van het genot van de eigendom (eerste alinea, eerste zin) en elke regeling van het gebruik van de eigendom (tweede alinea).

B.6.1. Ook al gaat het systeem van de beschermingsstroken dat door het decreet van 20 december 2024 is ingevoerd, gepaard met beperkingen van het eigendomsrecht op de onroerende goederen waarop het decreet betrekking heeft, toch houdt het geen verplichte eigendomsoverdracht in die onder de werkingssfeer van artikel 16 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 1, eerste alinea, tweede zin, van het Eerste Aanvullend Protocol, valt.

B.6.2. Het eerste onderdeel van het eerste middel is niet gegrond.

B.7.1. De bestreden bepaling beperkt voor de betrokken zones de toegestane bodembewerkingen, bemesting en gewasbeschermingsmiddelen. Het betreft een regeling van « het gebruik van eigendom in overeenstemming met het algemeen belang » in de zin van de tweede alinea van artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol, die dus valt onder het toepassingsgebied van die verdragsbepaling, in samenhang gelezen met artikel 16 van de Grondwet.

B.7.2. Elke inmenging in het eigendomsrecht moet een billijk evenwicht vertonen tussen de vereisten van het algemeen belang en die van de bescherming van het recht op het ongestoord genot van de eigendom. Er moet een redelijk verband van evenredigheid bestaan tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel.

B.7.3. Het enkele feit dat de overheid in het algemeen belang beperkingen van het eigendomsrecht oplegt, heeft niet tot gevolg dat zij tot schadeloosstelling is gehouden.

Uit de vestiging van een door of krachtens een wettelijke bepaling opgelegde beperking van het eigendomsrecht in het algemeen belang vloeit aldus in beginsel voor de eigenaar van

het bezwaarde onroerend goed geen recht op vergoeding voort (Cass., 16 maart 1990, ECLI:BE:CASS:1990:ARR.19900316.8; EHRM, 25 juni 2015, *Couturon t. Frankrijk*, ECLI:CE:ECHR:2015:0625JUD002475610, §§ 34 tot 43).

Evenzo, « wanneer een maatregel inzake de regeling van het gebruik van de goederen in het geding is, is de niet-vergoeding één van de factoren waarmee rekening moet worden gehouden om te bepalen of een billijk evenwicht in acht is genomen, maar zij zou op zich geen schending van artikel 1 van het Eerste Protocol kunnen inhouden » (zie met name EHRM, grote kamer, 29 maart 2010, *Depalle t. Frankrijk*, ECLI:CE:ECHR:2010:0329JUD003404402, § 91; 26 april 2011, *Antunes Rodrigues t. Portugal*, ECLI:CE:ECHR:2011:0426JUD001807008, § 32).

B.7.4. Het bepalen van de gevallen waarin een beperking van het eigendomsrecht tot een vergoeding aanleiding kan geven en de voorwaarden waaronder die vergoeding kan worden toegekend, is een keuze die aan de bevoegde wetgever toekomt, onder voorbehoud van de toetsing door het Hof ten aanzien van de redelijkheid en de evenredigheid van de genomen maatregel.

B.8.1. Zoals blijkt uit de in B.3.6 aangehaalde parlementaire voorbereiding, heeft de bestreden regeling tot doel de waterkwaliteit te verbeteren door de uitspoeling van nitraat in de waterlopen tegen te gaan. De bestreden bepaling beoogt meer in het algemeen, ter uitvoering van de richtlijn 91/676/EEG en van de richtlijn 2000/60/EG, de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater te bevorderen door de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen tegen te gaan, en streeft aldus een doelstelling van algemeen belang na.

B.8.2. Artikel 23, derde lid, 2° en 4°, van de Grondwet draagt de bevoegde wetgevers op om het recht op bescherming van de gezondheid en het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu te waarborgen. Ter bescherming van de menselijke gezondheid en het leefmilieu is het van bijzonder belang dat de verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater wordt vermeden, voorkomen of verminderd.

B.8.3. Hoewel het Europees Verdrag voor de rechten van de mens niet uitdrukkelijk het recht op een gezond leefmilieu bevat, vormt de bescherming ervan een belangrijke maatschappelijke bekommernis. Economische imperatieven en zelfs sommige fundamentele

rechten, zoals het eigendomsrecht, dienen niet noodzakelijk voorrang te krijgen op overwegingen inzake de bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid. Beperkingen van het eigendomsrecht kunnen aldus worden aanvaard, op voorwaarde weliswaar dat een billijk evenwicht tot stand wordt gebracht tussen de betrokken individuele belangen en die van de maatschappij in haar geheel (EHRM, 27 november 2007, *Hamer t. België*, ECLI:CE:ECHR:2007:1127JUD002186103, §§ 79-80).

B.8.4. Zoals blijkt uit de in B.3.6 vermelde parlementaire voorbereiding, heeft de decreetgever met de bestreden regeling, enerzijds, de bestaande regels voor oeverzones geüniformiseerd, en, anderzijds, op bepaalde vlakken een verstrenging doorgevoerd. Inzake de bemestingsmogelijkheden en het pesticidegebruik blijkt uit hetgeen is uiteengezet in B.3.3 dat de beperkingen reeds deels van toepassing zijn op basis van artikel 1.3.2.2, § 1, eerste lid, van het decreet van 18 juli 2003, dat niet door de bestreden bepaling wordt gewijzigd. Bovendien hadden die beperkingen reeds vóór het aannemen van de bestreden bepaling op zijn minst indirecte gevolgen voor de mogelijkheden inzake bewerking van de betrokken gronden.

B.8.5. Zoals is vermeld in B.3.1, heeft de decreetgever de in het decreet van 20 december 2024 vervatte maatregelen verantwoord geacht, onder meer vanuit de vaststelling dat de doelstellingen van het voorheen bestaande mestactieprogramma niet werden behaald, alsook wegens de Europese inbreukprocedure die werd ingesteld door de Europese Commissie. Hij heeft eveneens rekening ermee gehouden dat ook handelingen die op zich geen nitraat verspreiden, een invloed kunnen hebben op de stabiliteit van de oever en op het risico dat nitraatvervuiling in het water terechtkomt (*Parl. St.*, Vlaams Parlement, 2024-2025, nr. 160/1, p. 11). Bij het uitwerken van de regeling inzake de beschermingsstroken heeft de decreetgever rekening gehouden met de gebiedstypes die zijn vastgesteld op basis van de in het verleden gemeten gemiddelde nitraatconcentraties in het oppervlaktewater en met de wetenschappelijke aanbevelingen inzake de verbetering van de waterkwaliteit (*ibid.*, pp. 4-6). Hij is daarbij ervan uitgegaan dat er strengere maatregelen dienen te gelden in die gebieden waar een verminderde kwaliteit van het oppervlaktewater is vastgesteld. In lijn met dat uitgangspunt heeft hij erin voorzien dat er een beschermingsstrook van drie meter geldt in de gebiedstypes 0, 1, 2 en 3, en dat die strook in de gebiedstypes 2 en 3 wordt uitgebreid naar vijf meter wanneer op de betrokken percelen nitraatgevoelige gewassen worden verbouwd.

B.8.6. De decreetgever heeft bovendien rekening gehouden met de moeilijkheden die gepaard kunnen gaan met de omschakeling voor die percelen waarvoor een strengere regeling van toepassing wordt, door middel van een overgangsregeling, waarbij de beschermingsstroken gradueel worden ingevoerd, opnieuw op basis van de waterkwaliteit :

« Vandaag de dag kan en mag daar in een aantal gevallen nog een teelt aanwezig zijn, die volgens deze nieuwe regeling niet meer toegelaten is. Deze teelten zijn echter in het voorbije jaar daar ingezaaid of geplant, toen dit nog toegelaten was. Het is dan ook zowel milieukundig als landbouwkundig niet aangewezen dat deze teelten nu vroegtijdig verwijderd zouden worden, om de verruimde beschermingsstrook al ingang te laten vinden. Om deze reden wordt met dit artikel de nieuwe regeling rond oeverzones gradueel ingevoerd. Een eerste deel van de aanpassingen die met dit artikel worden doorgevoerd, gaan reeds in vanaf 2025, en houden in dat langs alle waterlopen die opgenomen zijn in de Vlaams Hydrografische Atlas een beschermingsstrook van 5 meter breed aangehouden dient te worden, indien het aangrenzende perceel in gebiedstype 2 of 3 gelegen is en indien een nitraatgevoelige hoofdteelt wordt verbouwd. In 2025 mag op de beschermingsstrook ook geen nitraatgevoelige teelt aanwezig zijn.

Met deze aanpassing wordt gefocust op de gebieden met de slechtste waterkwaliteit en de teelten die daarenboven het meest gevoelig zijn voor nitraatuitspoeling. Voor 2025 wordt in die gevallen reeds een extra inspanning gevraagd » (*ibid.*, pp. 11-12).

B.8.7. Rekening houdend met de voormelde elementen, vertoont de uit artikel 3 van het decreet van 20 december 2024 voortvloeiende inmenging in het eigendomsrecht een billijk evenwicht tussen de vereisten van het algemeen belang en die van de bescherming van het recht op het ongestoord genot van eigendom. Noch de mogelijkheid dat de bestaande nitraatvervuiling niet noodzakelijk aan de huidige gebruiker van de betrokken percelen kan worden toegeschreven, noch de overweging dat ook andere maatregelen kunnen bijdragen aan een betere waterkwaliteit, doen afbreuk aan die vaststelling.

B.8.8. Tot slot staat het, overeenkomstig artikel 144, eerste lid, van de Grondwet, aan de gewone rechter om na te gaan of een vergoeding op grond van het beginsel van de gelijkheid van de burgers voor de openbare lasten verantwoord is en om de omvang ervan te bepalen.

Krachtens dat beginsel kan de overheid niet zonder vergoeding lasten opleggen die groter zijn dan die welke een persoon in het algemeen belang moet dragen. Uit dat beginsel vloeit voort dat de onevenredig nadelige – dit zijn de buiten het normale maatschappelijke risico of het normale bedrijfsrisico vallende en op een beperkte groep van burgers of instellingen

drukkende – gevolgen van een op zichzelf rechtmatige overheidsdaad niet ten laste van de getroffene behoren te komen, maar gelijkkelijk over de gemeenschap dienen te worden verdeeld.

Een vergoeding krachtens dat beginsel is slechts vereist indien en in de mate waarin de gevolgen van de maatregel de last te boven gaan die in het algemeen belang aan een particulier kan worden opgelegd. In zoverre de verzoekende partijen specifiek verwijzen naar de mogelijkheid dat de toepassing van de bestreden regeling op bepaalde specifieke percelen, wegens hun vorm en het feit dat zij grenzen aan meerdere waterlopen, in de praktijk onevenredige gevolgen kan hebben, komt het de gewone rechter toe om *in concreto* na te gaan, rekening houdend met alle particuliere en openbare aspecten van elk geval, of de last die voor de betrokkenen voortvloeit uit de bestreden bepaling, voor vergoeding in aanmerking komt.

B.9. Onder voorbehoud van de in B.8.8 vermelde interpretatie zijn het tweede en het derde onderdeel van het eerste middel niet gegrond.

Wat betreft het vierde onderdeel

B.10. Het vierde onderdeel van het eerste middel is afgeleid uit de schending, door artikel 3 van het decreet van 20 december 2024, van artikel 23 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 « betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's » (hierna : de richtlijn 2001/42/EG) en de artikelen 7 en 8 van het Verdrag van 25 juni 1998 betreffende toegang tot informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (hierna : het Verdrag van Aarhus). De verzoekende partijen klagen aan dat er noch een tijdige milieueffectenrapportage, noch een tijdige inspraakmogelijkheid werd georganiseerd. Zij klagen eveneens aan dat de publicatie van de Vlaamse Hydrografische Atlas niet voldoet aan de voorwaarden van artikel 190 van de Grondwet.

B.11. Ongeacht de vraag of het Hof bevoegd is om zich uit te spreken over de modaliteiten van de bekendmaking van de Vlaamse Hydrografische Atlas, maakt deze Atlas niet het voorwerp uit van het onderhavige beroep. In die mate is het vierde onderdeel van het eerste middel niet ontvankelijk.

B.12. Het Hof is bevoegd om te onderzoeken of de wetgever de waarborgen heeft geschonden, vervat in artikel 23, derde lid, 4°, van de Grondwet, dat het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu erkent, in samenhang gelezen met de voor België bindende normen van internationaal recht en van het recht van de Europese Unie, zoals te dezen de richtlijn 2001/42/EG en het Verdrag van Aarhus.

B.13. Die richtlijn en dat Verdrag bevatten verplichtingen tot de opmaak van een milieuraapport, dan wel tot inspraak van het publiek.

De richtlijn 2001/42/EG betreft de milieueffectbeoordeling van plannen en programma's die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben. Het betreft inzonderheid plannen en programma's, alsook de wijzigingen ervan, die door een instantie op nationaal, regionaal of lokaal niveau worden opgesteld en/of vastgesteld en die door wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen zijn voorgeschreven, voor zover zij onder de werkingssfeer van die richtlijn vallen.

Artikel 7 van het Verdrag van Aarhus legt de verplichting op om « de voorbereiding van plannen en programma's betrekking hebbende op het milieu » te onderwerpen aan een inspraakprocedure waarvan het bepaalde modaliteiten vastlegt. Meer bepaald dienen passende praktische en/of andere voorzieningen voor inspraak van het publiek te worden getroffen, binnen een transparant en eerlijk kader, na het publiek de benodigde informatie te hebben verstrekt. Artikel 8 van hetzelfde Verdrag bepaalt dat de partijen trachten doeltreffende inspraak in een passend stadium te bevorderen – en terwijl opties nog openstaan – gedurende de voorbereiding door overheidsinstanties van uitvoerende regelingen en andere algemeen toepasselijke wettelijk bindende regels die een aanzienlijk effect kunnen hebben op het milieu; er wordt bepaald dat met het resultaat van de inspraak zoveel mogelijk rekening wordt gehouden.

B.14. De verzoekende partijen voeren aan dat de procedure voor de aanneming van het bestreden decreet het voorwerp diende uit te maken van een milieueffectbeoordeling overeenkomstig de voormelde richtlijn en van de participatie in de zin van de artikelen 7 en 8 van het Verdrag van Aarhus.

B.15. Zoals is vermeld in B.3.1 en in B.3.2, wijzigt de bestreden bepaling de mestregelgeving in het Vlaamse Gewest, meer bepaald wat de beschermingsstroken langs waterlopen betreft. De regeling van die beschermingsstroken breidt de bestaande gebruiksbeperkingen uit, maar bevat geen vergunningsplichten. Zij wijzigt evenmin de bestemming van de betrokken percelen.

Ook al werkt zij door in de van toepassing zijnde mestactieplannen, toch kan de bestreden bepaling noch afzonderlijk beschouwd, noch gelezen in haar context geacht worden een handeling te zijn « die, door vaststelling van op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een heel pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben », zoals het Hof van Justitie van de Europese Unie het begrip « plannen en programma's » bedoeld in artikel 2, a), van de richtlijn 2001/42/EG nader heeft omschreven (HvJ, 27 oktober 2016, C-290/15, *Patrice D'Oultremont e.a.*, ECLI:EU:C:2016:816, punt 49; grote kamer, 25 juni 2020, C-24/19, *A e.a.*, ECLI:EU:C:2020:503, punt 67).

B.16. Hoewel het toepassingsgebied van de richtlijn 2001/42/EG ruim moet worden geïnterpreteerd daar zij ertoe strekt een hoog niveau van milieubescherming te waarborgen en hoewel bepaalde handelingen van reglementaire aard in bijzondere omstandigheden dienen te worden beschouwd als « plannen » of « programma's » die onder de werkingssfeer van die richtlijn vallen, blijft de vaststelling overeind dat de bestreden bepaling als zodanig niet onder de werkingssfeer van de richtlijn valt. Oordelen dat het decreet van 18 juli 2003 of bepaalde onderdelen ervan binnen de werkingssfeer van de richtlijn vallen, zou erop neerkomen dat elke wetgeving en elke regelgeving die aanzienlijke effecten op het milieu kan hebben, overeenkomstig de richtlijn aan een milieueffectbeoordeling zou moeten worden onderworpen.

Een dergelijke conclusie stemt, zoals het Hof heeft geoordeeld bij zijn arresten nrs. 33/2019 (ECLI:BE:GHCC:2019:ARR.033), 137/2021 (ECLI:BE:GHCC:2021:ARR.137) en 53/2025 (ECLI:BE:GHCC:2025:ARR.053), niet overeen met het doel van de Europese wetgever, die beoogt « dat bepaalde plannen en programma's die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben overeenkomstig [de] richtlijn aan een milieubeoordeling worden onderworpen » (artikel 1).

In de toelichting bij het voorstel voor de richtlijn van de Raad betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's is inderdaad aangegeven :

« 1.2. Het voorstel bevat een omschrijving van de milieubeoordelingsprocedure met betrekking tot de in artikel 2 van de richtlijn aangegeven plannen en programma's. Het blijft dus beperkt tot de plannings- en programmeringsfase van de besluitvorming en is niet van toepassing op de hoogste niveaus van de besluitvormingspiramide, waar de beleidslijnen in hun meest algemene vorm worden geformuleerd. Hoewel ook in die algemene beleidsbeslissingen zeker rekening moet worden gehouden met het milieu, zijn de procedurele voorschriften van het onderhavige voorstel misschien niet het meest geschikte instrument om dat doel te bereiken. Bij de totstandkoming van beleidsbeslissingen van algemene aard worden geen vaste paden bewandeld, en daarom is misschien een andere aanpak nodig om het milieuaspect in dit proces te integreren. De Commissie blijft deze kwestie bestuderen » (COM(96) 511 def., p. 2).

Die opvatting is niet gewijzigd doorheen het verdere wetgevingsproces. In het verslag over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (COM(96)0511 - C4-0191/97 - 96/0304(SYN)) opgesteld door de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en consumentenbescherming van het Europees Parlement kan, met verwijzing naar de gespecialiseerde literatuur, nog volgende verduidelijking gevonden worden van wat begrepen wordt onder plannen en programma's :

« Plan : een set gecoördineerde en met inachtneming van een bepaald tijdpad gekozen doelstellingen voor de uitvoering van het beleid.

Programma : een set projecten in een bepaald gebied » (Europees Parlement, Doc. A4-0245/98, PE 226.408/def., p. 24).

B.17. Het vierde onderdeel van het eerste middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt het beroep, onder voorbehoud van de interpretatie vermeld in B.8.8.

Aldus gewezen in het Nederlands, het Frans en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 16 juli 2026.

De griffier,

De voorzitter,

Nicolas Dupont

Joséphine Moerman